

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Pris 47 kronor

Nr 4-2006

**Grattis på
80-årsdagen Rosa!**

Redaktören har ordet

Jag kommer inte ihåg vilken av alla mina bilar som jag sist ställde in i mitt garage. Det är istället fullt av andra saker som jag med tiden har införskaffat och inte vill kasta. Allt som finns där är sådant som jag vill ha kvar.

Det är svårt att slita sig från bra-ha saker. Det kan ju komma till användning igen, saker som jag inte haft hjärta att kasta, som blivit över. Säg nu inte att inte du inte känner igen dig. Saker blir gamla och måste förnyas, trots att de fungerar. Så är det med det tre utombordsmotorer som står uppställda och tar upp plats. Att alla motorer har en extern bensintank som också tar plats förstår väl alla. När jag hyrde ut husvagnar så skulle det finnas extralånga speglar som monterades på dragbilen. Jag tror att jag har tio par sådana speglar i sina kartonger. Alltid är det väl någon i familjen som skaffar sig en husvagn har man ju tänkt. Men ack, alla har de tröttnat på att fara omkring som romer. De föredrar charterresor, gubevars, där allt finns på sin plats, inte alls som i Freds garage.

I alla fall skulle jag besiktiga min släpvagn och behövde några lampor som hade slocknat. Jag visste att jag har en hel låda med el-grejer i garaget, men vart låg den? Ach jag går ner till OK och köper ett par nya och spar tid.

Det visade sig under reparationen att jag behövde nya kablar. Det hade jag också i garaget men vart? Jag tog mitt förnuft till fånga och sa till mig själv, "i morgon ska jag städa upp i garaget".

Morgonen kom och jag började med att ta ut allt från garaget och lade det under en presenning. Här skulle det renas upp. När jag plockat ut det mesta och kommit fram till arbetsbänken, vad får jag till min förtjusning se, om inte min gamla Honda Spacy. Där stod den ju, min fina motorcykel från 1984, som jag helt glömt bort. På grund av alla dåliga somrar har den bara stått där och fallit i glömska. Nu börjar tankarna fara omkring. Det är ju fint väder, det är klart att hojen ska ut på vägarna igen. Iväg till

*På redaktionen träffar ni
Rosario Taikon Ali, Bengt O Björklund,
Fred och Maja-Lena Taikon*

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon och fax:

+46 (0)8-779 40 31
070-712 39 91

E-mail: fredt@telia.com

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare: Fred Taikon

Redaktion: Maja-Lena Taikon,
Rosario Ali Taikon
och Bengt O Björklund.

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang, föredrag och möten.

Vi tar emot texter på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten:
fredt@telia.com

OK igen för att köpa ett nytt batteri och bensin. Här ska åkas. Men vad nu, den startar inte. Ut med mera verktyg och snart är hela hojen isär. Efter ett par dagars meckande startar den äntligen och jag är ute på vägarna. Livet leker igen. Det är härligt, solen skiner och det är varmt. Med nyköpta hjälmar far jag och min böna ut på små utflykter i stan.

Innehåll:

Vad är riktigt romskt?	sid. 3
Marknad i Småland	sid. 4-5
Möte med skolministern	sid. 6-7
Hotas av utvisning	sid. 8-9
Antiziganism	sid. 9
Språknämnden	sid. 10
Romsk mötesplats	sid. 11
Student med toppbetyg	sid. 11
Romska ledarmöter i EU	sid. 12-13
Valet i september	sid. 14
Berättardags, Backro	sid. 15
Romer i Kungsträdgården	sid. 16-17
Rosa 80 år	sid. 18-22
Romska barn i skolan	sid. 23
Gamla bilder berättar	sid. 24-25
Recept	sid. 26-27

Bilden på framsidan är tagen hemma hos Rosa Taikon i Flor.

Våra bidragsgivare

**Kulturförvaltningen
Statens Kulturråd**

ISSN 1651-3258

Nu undrar du väl vad som hände med städningen och släpvagnen. Du har rätt, jag hade totalt glömt rensningen av garaget. Det jag hade lagt under pressningen fick jag lägga tillbaka i garaget som nu är lika fullt som tidigare. På släpet fick jag körförbud. Men vad gör det när solen skiner. Jag städar upp när motorcykeln ska in i garaget igen. Ohoj på er!

Vad är riktigt romskt, egentligen?

Text: Mirelle Gyllenbäck

Idag förs det många diskussioner om vad som verkligen är riktigt romskt. Vem och vad kan egentligen avgöra ett riktigt romskt manér? Det är mer än 1000 år sedan romerna började utvandra från Indien och teorierna om varför de började utvandra är nog lika många som föreställningarna om vad som är ett riktigt romskt beteende. Det kan tyckas en aning långsökt, men det är det inte. Beroende på vilken stam man tillhör så har även de kulturella och traditionella särdragen formats. Idag är det många romer som inte pratar romanés. Förklaringarna till detta är många. Språket är en viktig del av en människas identitet, men absolut inte avgörande. De grupper som har vandrat längst har haft lättare att bevara sitt språk trots slaveri och förtryck beroende på att sammanhållningen har varit större där, medan de romer som har varit bosatta i ett land under en längre tid ibland har tappat delar av sitt språk. De som tappat delar av sitt språk har istället använt sig av yttre attribut som en sammanhållande faktor. Den hårda assimilationspolitik som har förts i bland annat Sverige har lett till att många romer som levit i Sverige under en längre period helt enkelt har tappat stora delar av sitt språk. Romerna har också under långa tider varit förbjudna att tala sitt egna språk i

många länder vilket skapat stora problem.

Idag finns det närmare ett 60-tal mer eller mindre kända romska dialekter i världen. Oavsett om man pratar romanés eller romani, har de båda samma ursprung, Indiens sanskrit, men beroende på vilken stam man tillhör och vilka länder man har vandrat igenom har språket fått sin särprägel. Detta är lingvisterna helt övertygade om idag.

Som Hans Caldaras nämnde i *È Romani Glinda* Nr 1-2006, var det inte så länge sedan många romer trodde att de romer som inte behärskade romanés inte var riktiga romer, men detta en fördom i sig som bottnar i okunskap, menar Hans. Det finns lika mycket fördomar och förutfattade meningar romer sinsemellan som mellan romer och gajé. Att säga att romer som inte talar romanés inte är romer är ytterst befängt med tanke på de bakomliggande faktorerna.

Men vad är då egentligen riktigt romskt om inte språket är den avgörande faktorn? Det finns många faktorer som enligt mig spelar in, men det gäller att vara konsekvent. Kärleken till familjen, respekten för de äldre och förmågan att kunna anpassa sig till främmande situationer är något som för mig är en grundläggande del i den romska kulturen.

Yttre attribut är viktiga, men inte avgö-

rande. Språket är en viktig del, men inte heller avgörande för ens identitet, utan det signifikativa för en identitet är de inre attributen, de som skapar dina manér, ditt kroppsspråk, ditt emotionella spektrum och som förmedlar vem du är och din egenart. Det är inte det människorna ser hos dig som alltid säger vem du är eller vad du är, utan det är det man inte ser. Det är inifrån respekten för dig själv och för andra skapas, för människor som lever mitt i bland oss här och nu och de som har lämnat oss.

Att många idag ser romer som en likformig grupp är både rätt och fel och bottnar vanligtvis i okunskap och förutfattade meningar. De närmare 60-tal olika romska dialekterna ger bara ett litet hum om hur många romska grupperingar det egentligen finns. Vad som egentligen är romskt idag är ett vitt begrepp som innehåller många olika aspekter och som faktiskt inte bara bottnar i språket man pratar. Att vara rom innebär bland annat att man bär på ett rikt kulturarv, oavsett om man väljer att tillämpa det eller inte. Vandringarna från land till land och omständigheterna runt omkring har många gånger skapat ett speciellt förhållningssätt till både människor och livet oavsett rådande situation. Detta är någonting för mig som är utmärkande oavsett vilken romsk grupp man tillhör.

*Syskonen
Saliska och
Tano
Columbus i
husvagnen på
Virserums
marknad.*

Regnet bara öste ner

Syskonen Tano och Saliska hade maximal otur den första av de två marknadsdagarna i Virserum. Dagarna innan hade det regnat och marknadsp-latsen var blöt, det var lätt att köra fast med bil och husvagn.

På kvällen före öppningsdags hade det också regnat och blixten hade slagit ner och ställt till besvär i ställverket där säkringarna gick hela tiden under kvällen.

– Det var jobbigt inatt, säger Saliska. Hon bjöd på kaffe i husvagnen medan regnet bara öste ner. Det var helt svart över marknadsplatsen när elen gick så vi kunde inte ens se på teve.

Hon tycker att det hade varit trevligare om det hade funnits fler romer på marknaden.

– Då hade man ju kunnat underhålla varandra för det finns alltid några nyheter att prata om, även om vi har många bekanta här på marknadsplatsen. Men i morgon kommer fler romer, Rosita från Hässleholm och hennes bröder kommer och då blir det genast roligare.

Tyvärr verkar det bli allt färre och färre

romer på marknaderna. Troligen har de funnit andra sätt att tjäna pengar på.

– Ungdomen är inte intresserad av marknadslivet, som ibland kan vara jobbigt, säger Tano

Har följt med sedan barnsben

Familjen Columbus är ständigt återkommande på Virserums marknad, dit de bägge syskonen sedan barnsben har följt med sina föräldrar Bútsolé och Anna. De har även följt med på andra olika marknader under åren.

Virserum som har gamla anor, där så kallade "hemvändande" emigranter passar på att besöka marknaden. Många familjer emigrerade till Amerika för längesedan och numera har många unga familjer lämnat samhällena runt omkring för att söka nya arbetstillfällen. I semestertider passar

därför Virserumsborna på att träffas under marknadsdagarna.

– Virserums marknad är ett måste. Här har vi många bekanta, som liksom vi har valt ut platserna som vi vill besöka. Kivik tycker vi är för stort och bökigt, det är mycket trevligare på de här mindre platserna, säger Tano.

Det blir uppehåll i regnandet och vi går fram till bordet där Tano tar bort plastduken som skyddar lamporna som han har ställt ut till försäljning.

Hur går affärerna då frågar vi Tano.

– Nja, det går inte alltid så bra, men det är inte alltid så viktigt att affären går bra. Det är roligt att vara ute när solen skiner. Affärerna går inte lika bra som förr, det är många om samma utbud och vi har sålt lampor i många år. Vi tar marknaderna som semester och nostalgitripp och för övrigt är det billigare att bo på marknadsplatsen än det är på campingplatsen. Här betalar vi 250 kronor för platsen med ström. Vi är här i tre dagar, fast marknaden pågår i två. Man kommer ju oftast dagen innan.

Under tiden vi fotograferar, ser vi två

vagnar komma in på området. Det är Rosita och hennes bröder som kommer. De har tur för strax innan hade blixtar lyst upp den mörka himlen och regnet stått som spön i backen. Männen vevar vant ner stödbenen på husvagnarna. Stödbenen ska stå på tråklossar för att inte sjunka ner i gräset.

Rositas svärson Kalo med fru och barnet Pamela är med på den här resan. Det är första gången den lilla familjen är ute. Kalo har arbetat som fritidsledare i Göteborg, men tyvärr tog arbetet slut och nu söker han jobb. Kanske kommer han och hans familj att ta vid traditionen att resa på marknad över sommaren.

– Hej Fred utropar Rosita. Vad roligt att träffa dig igen, det är snart tre år sedan vi sågs, säger Rosita som redan har satt i gång med matlagningen. Vi har varit på Halmstad, Kivik, Sjöbo och nu kommer vi från Skänninge marknad som bara regnade bort. Vi har träffat en del romer som både arbetar och besöker

marknaderna. Det har ju varit så fint väder så det har ju gått bra att vara ute. Vi hoppas att den här marknaden ska gå bättre bara det slutar att regna.

Efter att ha tagit några foton, lämnar vi dem den första av Virserums marknads-

dagar. Själva far vi hem till Stockholm dagen efter i ett strålende solsken. Tanken vände dock tillbaka till Virserum. Marknadsfolket fick i alla fall sol och värme på lördagen, som är den största folksamlade marknadsdagen.

Rosita i full färd med att laga mat till familjen, på marknaden i Virserum

Skolministern ångrar uttalande – lovar nya satsningar

– Om en kommun inte lyckas få romska barn till skolan bör den kunna ta hjälp av polis för att hämta de romska barnen. Efter sju månader som skolminister, uttalade sig Ibrahim Bayland på detta sätt i Sveriges Radio Jönköping i april i år.

Ibrahim Baylands uttalande resulterade i vilda protestrop från aktiva romer som dagen efter skolministerns uttalande firade den Internationella Romerdagen. Det är också ett uttalande han har fått äta upp flera gånger, tillstår han.

Bakgrunden är denna. En romsk familj i Eksjö hade problem med ett av sina barns skolgång. Skolans kurator och socialförvaltningen var inkopplade i ärendet. Kommunalrådet Ulla Hägg i Eksjö kommun, lyfte då upp frågan politiskt och vädjade om statlig hjälp.

Det är då skolministerns uttalande kommer. Vad han tydligen inte visste var att verkställighetsföreskriften om att polisen i vissa fall kunde hämta barn till skolan avskaffades 1985. Men att tvinga barnen till skolan med hjälp av polisen, det ser inte Ulla Hägg som ett alternativ. Hon anser inte att en polismakt ska behöva användas på ett sådant här sätt

– Jag är verkligen förvånad och

upprörd att få höra en skolminister uttala sig så här. Den här hotbilden med polis och myndigheter är vi i och för sig vana vid under århundradens lopp, men att ett sådant uttalande skulle komma från en minister i Sverige idag, det hade jag inte förväntat mig. Det är klantigt uttryck av en minister, säger Stefano Kuzhikov, ordförande för Riksförbundet romer i Europa.

Detta medförde att Stefano Kuzhikov och Fred Taikon begärde ett möte med skolministern. De ville även få information om vilka satsningar för romska barns skolgång och för vuxenutbildning för romer som är på gång. Med på det mötet var också Baki Hasan från Norrköping, Angelina Taikon Demetri från Roma kulturklass i Nytorpskolan, pastor Lars Demetri, Adam Szoppe från Sveriges Radio och Djura Ivanov från Irisskolan i Malmö.

Ibrahim Bayland blev skolminister i

december förra året. Han ansvarar för grundskolan, gymnasiet och socialskolor för hörselskadade samt sameskolan.

– Vi känner att departementet behöver en uppdatering, att det finns områden där ni borde ha kunnat veta bättre och mer om romerna, inte minst på grund av erkännandet om nationell minoritetsstatus där romerna ingår, sade Stefano Kuzhikov. Vi skulle ha behövt träffas tidigare för att undanröja missförstånd, som till exempel varför romska barn inte går i skolan. Skolministern borde ha vetat bättre än att säga att det var ok att hämta romska barn med socialen och polisen. Det gjorde man för trettio år sedan, men det är inte en metod som vi i första hand har tänkt oss. Nu vill vi samtala om olika lösningar för att bättre förstå varandra.

Staffan Bohlén på skolverket gjorde en rapport om romska barns skolgång under nittio-talet, nu kommer det snart en ny rapport.

– Situationen ser likadan ut, men med en förbättring då det gäller elevers närvaro, föräldrars engagemang och flickors vidareutbildning, berättar Stefano. Men det fattas någonting som vi inte riktigt kan göra något åt. Kommunerna påstår att de inte har pengar att satsa på romerna.

Skolministern ser både frågande och förvånad ut när han kommenterar.

– Säger de att de inte har pengar? Skolorna gör stora överskott. Förra året var det tio miljarder och det är minst lika mycket överskott i år, säger skolministern.

– Då är ju frågan: varför tar inte kommunerna till sig förslagen? Vad vi behöver är romer som arbetar i skolorna. Det behövs romska lärare, lärarassistenter och elevassistenter som kan fungera som förebilder. Detta gör att föräldrar och barn känner sig välkomna i skolan. Det gör man inte idag, säger Stefano.

Var tar alla dessa miljoner vägen då, kan man undra. Det kanske behövs lite positiva signaler direkt uppifrån när det gäller att rikta pengar mot den romska gruppen.

– Det skulle inte skada om det kom ett påpekande från dig till alla skolor med romer i klasserna, att satsa lite mer. Vi vet att de här extra miljonerna finns, men de har inte använts för romerna.

Under ett par år fanns det i Norrköping romska elevassistenter som var anställda i skolorna. Så länge de arbetade ökade kvalitén, och närvaron i skolan var i nivå med andra icke-romska elever.

– Nu finns det bara en anställd, som för övrigt får pendla mellan de olika skolorna i Norrköping med omnejd. Kommunen säger att det inte finns mer pengar till resurspersonerna, säger Baki Hasan.

Skolministern betvivlar inte det Baki säger.

– Men det är inte sant, de har pengar, säger Ibrahim Baylan och skakar på huvudet. Det här är en fråga som jag har haft högt på min dagordning, inte minst för att jag själv var analfabet när jag kom till Sverige. Jag hade aldrig gått i en skola och visste inte vad det innebar. Därför vet jag hur svårt det är och vilka utmaningar man ställs inför. Man måste utgå från barnets behov. Därför är det viktigt att få fram resurser riktade mot de skolor som har många barn med extra behov. I vårpropositionen, som gäller från och med första juli, har vi tagit fram femhundra miljoner kronor som ska satsas på ett begränsat antal skolor där det finns barns som har extra behov och till barn som har annan etniskt tillhörighet än den svenska.

För dessa pengar ska tusen extra resurspersoner anställas. För att skolorna ska få ta del av dessa pengar måste de skjuta till hälften av det sökta beloppet. Då kommer det att finnas en miljard kronor om det utnyttjas av berörda kommuner.

– I propositionen står det att det att vi helst ser att de skolorna anställer personer som kommer från de etniska grupper som stödet riktar sig till, bland annat för att ha en god kännedom om språket och kulturen. Detta för att vi av erfarenhet vet, att när du kan språket och känner till kulturen så har du lättare att aktivera för-

äldrarna, säger Ibrahim Baylan.

Departementet har riktat in sig på hundra skolor där man vet att det finns många barn som idag har extra behov och en annan bakgrund än den traditionella svenska skolan. Till hösten kommer man att börja med fyrtio skolor, framför allt i de större städerna.

– Ta kontakt med Myndigheten för skolutveckling som genomför många av de uppgifterna vi delar ut. I snitt ska tio extra resurspersoner per skola anställas. Det är ganska mycket, menar Ibrahim Baylan.

– Det är nog dags att det anställs romer så att de kan åka runt och kolla vilka som håller sig till reglerna, säger Baki Hasan.

– Ta gärna en diskussion med Myndigheten för skolutveckling kring detta, säger Skolministern. Jag kommer naturligtvis att informera mig hur detta fortlöper, för myndigheten har knappt börjat med sitt uppdrag, svarar Ibrahim.

Skolverket har tidigare använt pengar som varit öronmärkta för romer att fylla så kallade svarta hål med. Men risken är kanske stor att detta kommer att ske nu igen om man inte riktar pengarna mot romerna.

– Vi har länge kämpat för att utbilda romska elev- och lärarassistenter. Nu finns det sådana, men tyvärr så får de inget arbete på grund av att skolorna säger att det inte finns pengar att anställa dem för. Därför är det viktigt att ni

klart och tydligt framför till skola och kommun att pengarna riktas mot romerna, säger Fred Taikon.

– Vi lärare, lärar- och elevassistenter är i stort behov av skolverkets stöd i vårt arbete genom att bli anställda av skolorna, säger Angelina Taikon

Demetri. Romska föräldrar litar inte på skolan när det inte finns någon som kan det romska språket eller kulturen. Därför vill jag ha tillbaka öronmärkta pengar för romer och det ska inte heta "för barn med särskilda behov" utan "För utveckling och studier för romska barn".

– Vi behöver en ständig kontakt med myndigheterna och vi behöver kontaktpersonal i de olika skolorna. Vi behöver även mötas igen för att se vad som har gjorts och vad som ska göras, bland annat om vuxenutbildningen, säger Stefano.

Skolministern tog tillsig de olika förslagen och ska nu se över hur man på ett bra sätt kan uppmärksamma kommunerna och deras egna myndigheter på hur de ska kunna förbättra utbildningen för romska barn samt se över de områden där det inte fungerar.

– Som tidigare sagts, vi gör en väldigt kraftfull satsning just riktad mot de barn som ni pratar om. Och vi kommer att följa upp våra uppdragstagare i deras arbete. För mig, och det står jag för, är det alltid viktigt att se till barnen, oavsett bakgrund, oavsett anledning som finns i skolan, för en bra utbildning. Jag vet av erfarenhet vad det innebär i det här samhället. Om man inte tillhör majoritetsbefolkningen och dessutom inte har en utbildning, då är man såld, man har ingen chans, avslutade Ibrahim Baylan.

Ibrahim Baylan Baki Hasan och Angelina Taikon Demetri.

Dottern Misafet Redzepi sitter till vänster, i mitten, Sabedin Redzepi och till höger Saban Berisaj, tolk och ordförande i Romaniföreningen.

Svårt cancersjuk hotas av avvisning

Sabedin Redzepi har en tumör i hjärnan som behöver strålas. Men eftersom han saknar uppehållstillstånd kan han inte påbörja behandlingen. Det upprör Saban Berisaj, ordförande i Romaniföreningen. – Håller man på att dö spelar det väl ingen roll om man har asyl eller inte, säger han.

Text: Becky Bergdahl, **Foto:** Therese Hasselryd

Sabedin Redzepi, 57, kom från Makedonien till Tyskland tillsammans med fru och barn i början av 90-talet. År 2003 fick de besked om att de skulle skickas tillbaka till hemlandet.

– Då var oroligheterna på Balkan i och för sig över, men Makedonien är fortfarande mycket fattigt och dessutom är familjen Redzepi romer, en folkgrupp som diskrimineras där, förklarar Saban Berisaj, som följt med ST som tolk.

Därför flyttade familjen i stället till Sverige år 2003. Ungefär samtidigt började Sabedin att må allt sämre. En dag kollapsade han och fördes till sjukhus. Där visade undersökningarna att han hade en hjärntumör.

Han opererades i början av 2004. Strax därefter kom det första avvisningsbeskedet – Sabedin, hans fru Fatima och deras yngsta son Enis skickades tillbaka till Tyskland. Detta i enlighet med Dublinförordningen, som säger att ansökningar om uppehållstillstånd ska behandlas i det första EU-land som en asylsökande kommer till.

– Men i Tyskland möttes de bara av samma besked som förut – de måste återvända till Makedonien, översätter Saban.

Nu var det dock ännu angelägnare för Sabedin att inte åka tillbaka till hemlandet. Han skulle inte kunna få tillräcklig vård för sin cancer där. Sabedin, Fatima och Enis åkte därför tillbaka till Sverige

och ansökte om asyl på nytt. I Sverige uppdagades det också att tumören i Sabedins huvud växte igen. Sabedin fick en tid för att opereras, för andra gången. Det skulle ske i juli 2005. Men någon vecka innan operationen knackade polisen på dörren. De tre familjemedlemmarna avvisades med omedelbar verkan.

Sabedin missade sin inbokade operation när han skickades tillbaka till Tyskland ännu en gång. Och de tyska myndigheterna ville bara sända familjen vidare till Makedonien.

Därför återvände de till Sverige en sista gång. Eftersom Sabedin inte fått tillräcklig vård på flera månader var läget akut. Han opererades för två veckor sedan i Umeå.

Misafet, den äldsta dottern i familjen, är mycket orolig över situationen.

– Läkarna säger att han också måste genomgå en strålbehandling för att bli frisk. Eftersom han inte har något uppehållstillstånd kan han dock inte påbörja behandlingen. Den räknas inte som

akutvård, och asylsökande har bara rätt till det, säger hon.

Misafet fick till skillnad från föräldrarna och lillebrodern Enis ett svenskt medborgarskap, då hon gifte sig här. Hon hjälper till att sköta föräldrarnas kontakter med de svenska myndigheterna.

– Jag är rädd att de ska göra som förra gången, skicka polisen på pappa för att föra bort honom, utan att han får veta något i förväg. Det är Migrationsverkets fel att pappa är så dålig nu. Om han fått opereras redan 2005 hade han kanske varit frisk, säger hon.

Migrationsverket hänvisar till lagboken

– Vi följer bara lagen, det måste vi, säger Magnus Bengtsson på Migrationsverket.

Sabedin har tidigare avvisats från Sverige till Tyskland i enlighet med Dublinförordningen.

– Man kan göra avsteg från förordningen, men det är enbart i extrema fall. Om en person är så sjuk att han eller hon inte kan transporteras till det land inom EU som personen först kom till som asylsökande, kan personen få stanna i det andra EU-landet, säger Magnus Bengtsson, blivande chef för Migrationsverkets Dublinenhet i Sverige.

– Men annars ska man avvisas tillbaka till det EU-land som man först anlände till. Sedan är det upp till det landet om man får stanna där eller inte, på grund av ömmande skäl såsom sjukdom. Eller om man ska avvisas till hemlandet, fortsätter Magnus Bengtsson.

Han säger att det svenska Migrationsverket inte kan ta ansvar för hur myndigheterna i Tyskland hanterar enskilda fall.

Anja Snellman är beslutsfattare på Migrationsverket och hon förklarar att

förra gången som Sabedin fick avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd, överklagade han till Utlänningsnämnden. När den avlog hans begäran vann beslutet laga kraft och han avvisades med så kallad omedelbar verkan.

– Men han ska ha fått information om avvisningen i förväg, så ska det alltid gå till, säger hon.

Hur det går med Sabedins ansökan om uppehållstillstånd den här gången vet hon inte.

– Inget beslut är fattat ännu, säger Anja Snellman.

Enligt Asylhälsovården ska ett beslut snart komma om Sabedin kan få specialistvård trots att han inte har uppehållstillstånd. I så fall räknas behandlingen som akutvård.

**Texten publicerades i
Sundsvalls Tidning
16 juli 2006**

Antiziganismen, ett europeiskt kulturarv

Pressmeddelande: ERTF.

Vid minnesdagen av förintelsens romska offer den 2 augusti uppmanade Rudko Kawczyński, ordförande för European Roma and Travelers Forum, ERTF, alla europeiska länder att agera resolut mot antiziganismen.

– Jag är förfärad över att drygt 60 år efter nazisternas folkmord av romer kan antiziganisterna oförväget fortsätta att ostraffat skörda nya offer, säger Rudko. Han refererade till diskriminering och våld mot romer i många länder och alla hatfyllda yttranden mot romer i media och i den allmänna debatten.

ERTF:s ordförande pekade på situationen i Kosovo där romerna är offer för etnisk rensning. Han uppmanade EU: s medlemsländer att stoppa deportationerna av romer till Kosovo och att i stället erbjuda asylsökande romer från Kosovo permanent uppehållstillstånd.

Han uppmanade även den tyska reger-

ingen att inkludera en klar markering mot den nazistiska förföljelsen av romer på den minnesplakett som kommer att finnas på det framtida monumentet för romska offer för holokaust. Han stödde Tysklands förre president, Roman Herzog, som hävdar att förföljelsen av romer under nazismen hade samma motiv som förföljelsen av judar.

Antiziganismen är en del av det europeiska kulturarvet, sade Rudko. Han påpekade att det viktigaste med skapandet av ERTF var att samla romer från hela Europa i främst en enda målsättning, att få slut på århundraden av förföljelse och utanförskap.

Natten mellan den andra och tredje augusti 1944, gasades de kvarvarande

2 897 fångarna ihjäl i det så kallade zigenarlägret i Auschwitz -Birkenau. Mellan 500 000 till 1,5 miljoner romer mördades i Tyskland och tyskockuperade länder. Cirka 21 tusen romer dog bara i Auschwitz, offer för en grym omänsklig behandling och de medicinska experiment som naziläkaren Josef Mengele bedrev eller blev helt enkelt utrotade.

Rudko Kawczyński, ordförande för European Roma and Travelers Forum, ERTF

Paula Ehrnebo , Dragan Lärilund, Olle Josefson, Baki Hasan och Lars Demetri.

Språknämnden blir en myndighet

Från och med 1 juli i år kommer den svenska språkvården att samordnas i en ny myndighet, Institutet för språk och folkminnen. Institutet ska bland annat ha resurser som rör de nationella minoritetsspråken, som till exempel é romani chib.

Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämnden ingår sedan 1 juli i en ny språkmyndighet, Institutet för språk och folkminnen, med huvudkontor i Uppsala, men institutet kommer även att ha kontor i Stockholm, Göteborg, Malmö, Umeå, och Lund. Den största enskilda avdelningen heter Språkrådet och ligger i Svenska språknämndens ombyggda lokaler på söder i Stockholm. Svenska språknämnden och Sverigefinska språknämndens personal kommer nu att jobba under det nya namnet, med Olle Josefsson som enhetschef.

– Språkrådet är den avdelning som ska ägna sig åt språket, praktisk hjälp och göra ordlistor. Språkrådet ska främst arbeta med svenska, finska, teckenspråk och romanés. Tanken är att vi så småningom ska börja dokumentera och

bygga upp arkiv för minoritetsspråken, säger Olle Josefson.

Språkrådet ska främst arbeta med svenska, finska, en del med teckenspråk och en del med romanés.

Olle Josefson bjöd i början av sommaren in ett antal romer som arbetar med språket é romani chib för att informera om den nya myndighetens kommande arbetsuppgifter och åtaganden.

– Syftet med mötet var att inleda en diskussion om vad romer tycker är viktiga uppgifter för språkrådet.

Man söker nu någon med romsk bakgrund som vill arbeta med språket é romani chib och dess varieteter på heltid eller två som kan arbeta halvtid.

Sverigefinska språknämnden har arbetat i trettio år och har under den tiden tagit fram ordlistor på finska med ord som tidigare inte fanns med i det svensk-

finska ordförrådet. Anledningen är att sverigefinnar inte talar den "genuina" finskan. Eftersom det inte har förekommit hemspråk i någon större utsträckning, har man haft en fri översättning av olika ord. Ett exempel är "sairas kasa", sjukkassan. Idag heter sjukkassan försäkringskassan och då bör det rimligtvis heta "vakutu kasa". Nu har Sverigefinska språknämnden gjort olika ordlistor för olika samhällsområden.

Liknade problem finns även på romanés. É romani chib är ett gammalt språk där moderna ord inte finns med och därför är en av

de kommande uppgifterna att skapa nya romska ord.

– Språkrådet ska verka för att göra ordlistor på olika viktiga samhällsområden, så som socialförsäkring, sjukvård, skola, trafik och inom rättsväsendet. Det är inte meningen att rådet ska översätta. Men rådet kan ta fram hjälpmedel för dem som ska översätta det ord som inte finns i den romska vokabulären. Däremot kan språkrådet vara med och granska texten så att den är rätt översatt, säger Olle

En annan uppgift är att dokumentera den romanés med dess olika varieteter som i första hand används i Sverige. Det finns många talare och många har språket é romani chib som modersmål, men språket är dåligt dokumenterat.

Det första förslaget är att bygga en romsk hemsida som även riktar sig till allmänheten för att informera om é romani chib. Där kan man ge grundläggande information och upplysningar om det kommande arbetet.

Ett nytt möte kommer att ske under september och då bör det komma in förslag från romerna om hur en tänkt webbsida kan se ut. Den utlysta tjänsten träder i kraft i januari 2007.

För invidare info om Språk- och Folkminnesinstitutet se: www.sofi.se

Romsk mötesplats i Eskilstuna

Foto: Annika Dahlgren

Sedan i höstas har finska romer i Eskilstuna haft möjlighet att träffas och umgås tillsammans, sjungit karaoke lekt lekar, fikar, och pratat på Finska föreningen. Även information om det planerade arbetsmarknadsprojektet har fått plats under kvällarna. Vid karaoke har Kyösti Nyman troget hållit ställningarna och Henry och Nina Palm har kommit att ta ansvar över köket, att det är ordning och reda! Vi försöker hjälpas åt med att diska och plocka undan. Fredagskvällarna brukar locka 20-30 personer i alla åldrar, och det är bra stämning när vi möts tillsammans.

Den 28 april hade vi avslutning inför sommaren, med styrelseledamöter från Finska föreningen och kvällen var väldigt lyckad. Finska föreningen undrade om vi ville fortsätta till hösten och det var något som alla gått och undrat över. Nu vet vi att vi har något att komma tillbaka till efter sommaren! Vi tyckte det

var väldigt roligt att initiativet till fortsättningen kom från föreningen, det visar att de är glada över tillskottet i föreningens verksamhet. Vi överlämnade ett fotocollage tagna från vår julavslutning och Finska föreningen förklarade att det var roligt att det numera är fler barn och ungdomar som håller till hos dem. Kvällen avslutades med sång och musik.

Sedan 7 augusti är Tsihko Työ – arbetsmarknadsprojekt för romer i Eskilstuna – igång. Projektet kommer att pågå t o m 31 juli, 2007 och syftar till att öka möjligheterna för romer i Eskilstuna att få arbete.

Ägare av projektet är Arbetsmarknads- och familjeförvaltningen i Eskilstuna kommun, och det sker i samverkan med Arbetsförmedlingen, Europeiska

Susanna Hedman, Rickard Nyman och Sofia Eriksson

Socialfonden (växtkraft mål 3:1) och Eskilstuna Finska Förening.

Vi kommer ha två deltagargrupper med 7 deltagare i varje grupp.

Framöver kommer även en hemsida med information om projektet publiceras på webben.

Kontakta oss gärna för mer information! Vi hoppas på samarbete med olika parter som jobbar i samma syfte, eller har gemensamma beröringspunkter!

**Rickard Nyman
och Sofia Eriksson**

En beundransvärd student och tvåbarnsmor med toppbetyg

Jaqueline Tan-Jonsson planerar att studera juridik. Hon har tog studenten på Sundbybergs folkhögskola i våras. Men hennes väg till studentexamen har varit ganska krokig.

När Jaqueline var 14 år hoppade hon av skolan för första gången.

– Min hemmiljö var inte precis studievänlig, berättar hon. Mina föräldrar är spanska romer som kom till Sverige i slutet av 60-talet. På högstadiet blev jag skoltrött. Jag letade efter en egen identitet som varken var romsk eller svensk. Jag ville bli "min egen person" och jag tålde inte människor som ville pressa in mig i en gjuden form!

Som sextonåring gick Jaqueline tillbaka till skolan, men efter ett år på komvux

hoppade hon av studierna igen.

När hon var 19 år träffade hon sin blivande man, gifte sig och fick två barn.

– Barnen har hjälpt mig att mogna som människa, säger hon, och min man och jag stöder också varandra.

Att Jaqueline började på Sundbybergs Folkhögskola beror på att där finns en särskild undervisningsgrupp för elever med dyslexi.

– Jag ville övervinna min läs- och skrivsvårigheter, berättar hon. Och på Sundbyberg Folkhögskola har jag verkligen fått hjälp, särskilt av min underbara svensklärare Tiina Cheon!

Hon fick mig att tro på mig själv och att våga satsa. Med stöd av henne har jag lyckats göra något jag aldrig trodde; att ta studenten med toppbetyg!

Nu fortsätter Jaqueline att studera. Redan i sommar ska hon läsa kvantmekanik vid Stockholms Universitet.

Text och foto: Gunilla Lundgren

Victoria Mohacsi är romsk EU-parlamentariker i Strasbourg.

Romska ledamöter i Europaparlamentet

Man räknar med att det finns omkring fem miljoner romer i EU-länderna. Många är utsatta för diskriminering och lever under sämre förhållanden än de flesta icke-romer. I Europaparlamentet är två av ledamöterna romer. Båda är från Ungern. È Romani Glindas utsända, Anna-Maria Höglund har träffat en av dem, Victoria Mohacsi.

Text och Foto: Anna-Maria Höglund

Victoria Mohacsi är liksom alla andra EU-parlamentariker i Strasbourg en gång i månaden. Hon har sitt enkla rum på andra våningen i avdelningen Winston Churchill i det enorma huskomplexet som rymmer Europaparlamentet. Som en av två romska parlamentsledamöter, bägge från Ungern, har hon ett viktigt jobb. Livia Járóká var den första romska ledamoten. Hon företrädde det konservativa partiet Fidesz i Ungern. Victoria Mohacsi är invald för det liberala Fridemokratiska partiet och hon har varit EU-parlamentariker sedan 2004. Ungern har totalt tjugofyra platser i parlamentet och två är alltså romer.

Victoria Mohacsis man har just lämnat

rummet och ska ut i den grönskande park som omger EU-parlamentet. Han ska dra deras sexmånaders dotter Lilli i barnvagn och kanske får han hjälp av deras äldre barn, en pojke på fem år och en två år äldre flicka.

– Det första jag gjorde när jag började tjäna pengar som EU-parlamentariker var att adoptera ett romskt barn från ett barnhem i Ungern. Det var en dröm för det finns så många föräldralösa romska barn, säger Victoria Mohacsi. Hon ler varmt när hon talar om sina barn.

– Det visade sig snart att den lilla flickan hade en bror, så då fick jag ju adoptera honom också. Och nu har vi fått vår egen lilla dotter. Jag har en stor familj och ett jobb som tar mycket tid,

konstaterar den trettioåriga parlamentsledamoten.

Den första EU-resolutionen om romer i EU är viktigt för att det är första gången som EU erkänner diskriminering av romer inom EUs gränser. Det är Victoria Mohacsi som skrivit texten till dokumentet och det rör sig främst kring frågor om bostäder, hälsa, arbetslöshet och sociala frågor.

– När jag började som EU-politiker trodde jag att det bara var i Östeuropa som romer diskrimineras. Nu vet jag att det sker i alla länder, säger hon.

Den fråga som engagerar henne allra mest är utbildningssituationen för romska barn. Väldigt många romska barn place-ras i klasser eller skolor för utvecklingsstörda elever.

– I vissa regioner i Ungern går 80 procent av de romska barnen i specialskolor. Skulle våra barn bära på en genetisk kod som innebär att de är förståndshandikappade, frågar sig Victoria Mohacsi upprört.

– Det handlar förstås om diskriminering, fortsätter hon.

Just nu är hon engagerad i en rättsprocess som drivs i Ungern där tjugofyra skolor har stämts för att de diskriminerar romer. Ungern har på pappret en radikal lagstiftning mot diskriminering.

Segregation är förbjuden och det är det Soros Foundation som stämt skolorna. Får de rätt måste skolorna stänga.

– Det här får mycket uppmärksamhet i Ungern och vi väntar på resultatet. Det är en sak att ha en ambitiös och progressiv lagstiftning, men den måste efterlevas också, säger Victoria Mohacsi.

Hon tycker att hon får gehör för frågorna om romers rättigheter inom den liberala gruppen i EU-parlamentet, att det inte finns några större motsättningar kring frågorna. Hon säger att det är svårare för Livia Járóka att få upp dem på dagordningen inom den konservativa gruppen som är den största.

Jag frågar hur stor del av EU-parlamentets arbete i stort som tas upp av frågor kring romer.

– Så här lite säger Victoria Mohacsi och visar ett par centimeter mellan tummen och pekfingeret. Hon tycker ändå att det är oerhört meningsfullt att hon och Livia Járóka har sina platser i parlamentet.

– Vi vet vilka frågor som är viktiga och romerna i EU:s länder behöver företrädare precis som alla andra behöver det, säger hon.

Hon hoppas att hon ses som en förebild för många romer i Europa. Själv är hon född och uppväxt i Bedő, en liten, fattig by med bara trehundra invånare. Den ligger alldeles på gränsen mellan Ungern och Rumänien. När hon var sexton år lämnade hennes föräldrar byn och livet med djurskötsel för att flytta till Budapest. De ville att deras sju barn skulle få chans att gå i skolan. Victoria upplevde orättvisor och förstod att hon och hennes familj många gånger blev behandlade annorlunda än icke-romer. Hon visste tidigt att hon skulle kämpa för en förändring. Hon ville bli journalist och vid arton års ålder började hon ge ut Amaro Drom, en tidning om romers situation. Hon arbetade i fem år på ungersk TV på ett romskt program som sänder en halvtimme i veckan. Otåligt ville hon presentera romska frågor för

romer, men hon förändrade inte samhället tillräckligt fort. Det är ju de som har makten som måste lyssna. Hon vände sig därför direkt till regeringen och presenterade sina tankar. Utbildningsministern erbjöd henne jobb och det var vägen in i det liberala partiet och EU-parlamentet.

– Min mamma såg mig på en bild i en ungersk dagstidning häromdagen. Hon var rörd. Hon är väldigt stolt över mig, säger Victoria Mohacsi.

Hela släkten är stolt. Dagarna efter att vi träffas i början av juni ska hon åka till Bedő.

– Det är skolavslutning för några släktingars barn. De slutade egentligen förra veckan men de ville vänta med festligheterna tills jag kunde komma. Det blir lite uppståndelse i byn när jag kommer. Det är roligt, säger Victoria Mohacsi och när jag frågar om hon vill säga något särskilt till É Romani Glindas läsare säger hon enkelt:

"We have to fight for our rights".

Fler romska ärenden på EU:s bord

Två av Ungerns tjugofyra EU-parlamentsledamöter är romska kvinnor. Victoria Mohacsi är en av dem, Livia Járóka' är den andra. I början av juni presenterade hon en rapport för EU parlamentet som handlade om romska kvinnors situation i EU, med betoning på skolan och den romska kvinnans situation på arbetsmarknaden och inom vården.

Hon har i denna rapport en hel del förslag om hur man ska åtgärda segregationen. Hon pekar på det faktum att de nationella regeringarna oftast inte gör mer än att arbeta ut en tjugig handlingsplan för romer, men avsätter sällan några pengar för att genomdriva någon riktig förändring.

I sin rapport understryker hon också de romska organisationernas betydelse.

Deras arbete har lett till att mer och mer romska frågor hamnar på EU parlamentets bord.

– Romernas framåtskridande i det civila samhället är en mycket positiv utveckling de senaste åren och jag är glad att EU kommissionen betänker att ha ett stöd till de romska civilsamhället som en prioritet, säger Livia Járóka.

Rapporten framhäver vikten av att regeringar verkligen stöder romska kvinnliga entreprenörer och rekommenderar särskilda företagsmodeller för romska kvinnor.

Livia Járóka' betonar även vikten av att förbättra romska kvinnors hälsosituation. Hon manar medlemsländerna att se till att de romska kvinnorna får en verklig tillgång till elementär akutvård

och preventiv hälsovård, och att kompensera offren av på tvingad sterilisation och att få slut på segregationen på sjukhusen.

Rapporten godkändes av EU parlamentet med stor majoritet.

Källa: Romano Liloro

Livia Járóka', en av Ungerns två romska EU-parlamentsledamöter.

Vem ska basa i Rosenbad efter valet?

Foto: Pawel Flato

Valet den 17 september

Valrörelsen är igång och valdagen närmar sig med stormsteg. På vilket parti lägger jag min röst? Det är frågan. Vilket partis valmanifest lyssnar jag till? Samtliga partier tycks ljuga sig gula och blåa. Utspel och valfläsk blir vår vardag.

Text: Domino Kai

Politikerna tar allt större sats för att slå motståndarna med än mer utspel och löften. De talar inte så mycket om vad de egentligen står för. Den mesta tiden går till att kritisera varandra och att varna oss för hur farliga de andra partierna är och hur mycket vi skulle förlora om vi röstar på dem. Men många av oss tycker inte att det finns någon politiker eller något parti som känns rätt.

Min fråga är, ska man rösta överhuvudtaget? Vallöften från förra valet har inte blivit verklighet. Vi skattebetalare får betala dyra representationsräkningar på löpan-band och tilltron till de folkvalda blir allt sämre. Inte undra på, föresten. I somras sade till exempel en högt uppsatt riksdagsledamot att en statlig myndighet stiftade lagar. Borde inte riksdagsledamöter veta att det bara är riksdagen som stiftar lagar?

Det är lätt att strunta i valet. Men det är viktigt att rösta! Du har makt att påverka. Ta ställning även om det så är

med en blankröst. Då har du i alla fall visat ditt missnöje med det som erbjuds idag. Och i år så syns alla vi som inte gillar läget. I år kommer blankrösterna att registreras och visas upp. Det kan bli intressant att se politikerna försöka förklara bort missnöjet då. Nu tänker du kanske att: det gör ändå ingen skillnad, de gör vad de vill ändå. Men det får vi ju aldrig veta, eller hur? Och speciellt inte om en sådär 30-40 procent av väljarna väljer att stanna kvar på soffan under valdagen. Sedan kan jag förstå att väldigt många har svårt att förstå det politiska språket. Politiker talar inte som vi talar till vardags. Det hindrar många från att ta del av det som ska diskuteras och beslutas, inte minst romer och andra minoriteter. Vad vi skulle behöva är en stor informationskampanj för svenskar som har svenska som andra eller tredje språk. Det skulle ge oss större chans att förstå vad de olika partierna vill och var de står i

olika frågor och ge oss större chans att delta i demokratin på lika villkor.

En viktig väljargrupp för mig är gruppen romer (är själv rom om någon undrar varför). Hur många romer röstar egentligen? Och finns det något parti i dagens riksdag som är ärligt intresserade av en sådan liten minoritet bland alla möjliga väljare? "Ja, det är vi!", ropar alla partier i kör. Men varför har det då, trots snart 500 år i Sverige, aldrig funnits en enda rom som politiker på högre nivå? Romer har inte ens kommit in i den politiska farstun. Och detta trots att romer i all evighet, känns det som, varit en het debattfråga. Nästan alla tycker någonting om oss, positivt som negativt. Men det är lite som när Tjeckiens president efter Warszawa-paktens kollaps sade: "Zigenarproblemet är ett lackmustest, inte bara för demokratin, utan även för det civiliserade samhället...de hänger nära ihop." Nu ska man ju komma ihåg att situationen för romerna i Tjeckien var fruktansvärt omänsklig långt in på 2000-talets början. Det är ju inte situationen för romer i Sverige, men vikten av romsk representation i demokratin är likväl stor även här.

I Europaparlamentet finns det idag två parlamentariker med romskt ursprung. De kommer från Ungern och är, som de förstås romerna i Europaparlamentet, mycket viktiga förebilder. Om vi romer här i Sverige vill se en rom i den politiska hetluften så måste vi ta vårt ansvar och rösta fram våra egna representanter. Vad skulle vi då kunna komma med? Det vet jag inte, då det ännu inte funnits någon svensk rom i riksdagen. Men jag kan inte låta bli att tänka på Nobelpristagaren Gunther Grass ord: "Romer är de sanna européerna, de har rört sig över gränserna från land till land i århundraden, de har lärt sig tala olika länders språk och har lätt för att anpassa sig till det nya." Tala om vilka resurser romerna kunde bidra med inom politiken här i Sverige, särskilt nu när vi är med i EU.

Din röst i valet kan påverka mer än du tror. Vill du förbättra samhället och din egen situation? Gå och rösta!

Dubbelafton från Prag!

Wihankvartetten spelar Dvořák och Mozart
paus

Ivan Heráks romska ensemble spelar i cafémiljö

Två virtuosa grupper från Centraleuropa gästar oss i september!

Den välkända tjeckiska Wihankvartetten inleder med klassiska klanger. Efter paus tar Ivan Heráks kapell över allt medan du äter och dricker något som harmonierar med musiken. Internationella kulturmöten när de är som bäst – de musikaliska trådarna mellan Centraleuropas romer och Mozart är fler än du tror!

TURNÉ 2006:

18/9 **LUND** Akademiska föreningen, Sandgatan 3 kl 19.00

19/9 **GÖTEBORG** Artisten, Fågelsången 1 kl 19.30

20/9 **KARLSTAD** Värmlands museum, Sandgrundsudden kl 18.30

21/9 **SKELLEFTEÅ** Anderstorpssalen Gymnasiev. 5 kl 18.30

+ hotell Aurum Gymnasiev. 12 kl 19.30

22/9 **HUDIKSVALL** Folkets hus, Café August, Rådhusparken kl 19.00

23/9 **KILAFORS** Herrgården, Bruksallén 5 kl 18.00

24/9 **NORA** Stadshotellet, Rådstugugatan 21 kl 18.00

www.rikskonserter.se

RIKSKONSERTER.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och
Bengt O Björklund.

Hans Caldaras, Keiski Dimitri och gruppen Gypsy Swing Jazz.

Romerna intar Kungsträdgården

En varm sommarkväll i augusti var Kungsträdgården fylld av romer. Här fanns fans romer från alla grupper samlade framför den stora scenen. Anledningen var Romer i Centrum, ett evenemang med både politiska diskussioner och musik och dans. Initiativtagare var Michal Stankov (Jono). Han fick iden två månader tidigare under en promenad i Kungsträdgården.

Vi möter en mycket nöjd Jono framför scenen där han står och videofilmar och vi leder bort honom ett stycke från musiken för att prata med honom.

– Det var dags, säger han, att ta ett steg till och visa alla vilka vi är. Jag tog kontakt med programchefen för Kungsträdgården och han blev mycket entusiastisk. Efter det tog jag kontakt med Dufunia Kweik och via hans förening Romano Paso ansökte vi om pengar för att förverkliga idén. De flesta artister-na uppträdde dock för en symbolisk summa.

Evenemanget är ett tänkt pilotprojekt som kan permanentas. När programchefen för Kungsträdgården, Sam Carlqvist, inledningstalade var han översvallande positiv till denna första romska temakväll i Kungsträdgården och han såg fram

emot ett återkommande samarbete.

Även Therese Lindberg, kulturborgarråd i Stockholm, lät mycket nöjd med detta fönster ut mot offentligheten som öppnats för romerna. Hon berättade lite om romernas historia i Sverige, en historia kantad av förtryck, förföljelse och diskriminering. Hon sade bland annat att romernas historia i Sverige tillhör den svenska historien och att romerna har berikat den. Hon talade specifikt om mångfalden i

Stockholm där romerna ingår med sin starka kultur.

Konferencier för kvällen var sångaren Hans Caldaras. Han berättade först lite om den romska kulturen och att syftet för kvällen var att åstadkomma ett möte.

En anna stor vän av romer, Pastor Kjell Waern, talade varmt om sin relation till romer och om hur han har kämpat emot den diskriminering romer utsatts för.

– jag har sett kyrkor i södra Europa som har haft plakat på dörren där det står

Initiativtagare Michal Stankov (Jono).

"No dogs, No gypsies."

Jag skäms som pastor när jag ser sådant. Det är dags för en förändring.

En annan icke-rom som är välkänd bland romer är fararfattarinna Gunilla Lundgren. Hon fick frågan av Hans Caldaras varför hon skriver så mycket om romer.

– Först måste jag rätta dig Hans, svarade Gunilla. Jag skriver inte för romer, jag skriver med romer. Det hela började då jag arbetade som lärare och jag jobbade med romska barn. Jag tyckte mycket om mina elever men det saknades böcker för dem där de kunde läsa till exempel romsk poesi. Många vet inte om det, men det finns många romska poeter, några av dem har jag samlat i min bok Svarta rosor.

Efter Gunilla följde en politisk debatt, där företrädare för alla riksdagspartier utom centern fick svara på fem frågor, alla med en romsk anknytning. Med valet i antågande och med ämnet för diskussionerna på plats nedanför scenen, var alla rörande eniga om att det borde satsas mer på romer, till exempel var politiker ense om att det borde finnas ett romskt äldreboende för dem som så önskade. Samtliga politiker ville stödja den romska kulturen med bidrag för att synliggöra och lyfta fram den utan moderaten i församlingen som tyckte att landstinget inte skulle sponsra kultur utan enbart ta han om de sjuka. Socialdemokraten Roger Mogert var stolt över RKC. Alla var rörande överens om den

Valfläsk serveras från scennen i Kungsträdgården.

förträffliga utbildningen på Sundbybergs folkhögskola och att de måste se till att eleverna får jobb.

När politikerna sagt sitt var det dags för underhållning. Först ut på scenen var den unga dansgruppen Unga Stjärnor, Terné čerhaja. Publiken jublade och njöt av de dansanta barnen som efter bara ett års träning bara blir allt säkra i sitt framträdande. Keiski Dimitri i gruppen Gypsy

Swing Jazz sjöng en sång på engelska innan Hans Caldaras sjöng några romska sånger med gruppen. Hans var på sitt allra bästa humör när skymningen långsamt började lägga sig över kungsträdgården och succén var given.

Jani Schella underhöll med sång och dansgruppen Flamenco Center i Stockholm steppade till takten av käppdriven flamenco.

Rosa Taikon

– en del av den svenska historien

Lady Rosa Taikon, "still going strong" fyllde 80 år i slutet av juli. Vi grattade henne i hennes hem i förtid, för själv skulle hon fira sin högtidsdag på Gotland med sin syster Katarina Taikons familj.

Gamla fäbodrar skymtar mellan kalhyggen då vi passerar Delsbo och Dellensjöarna. Vi åker utmed Ljusnan och svänger av mot Ytterhogdal. Vägarna blir slingrigare och smalare och på vissa ställen breder Ljusnan ut sig till sjöar som kantas av små gårdar. En sådan sjö smalnar av till en strid å som vi far över innan vi kommer fram till Flor. Det är här Rosa Taikon bor. Kan man ha ett mer passande namn än Rosa när man bor i Flor, Flor betyder ju blomma.

När vi kör upp vår husbil till den gamla skolbyggnaden, kommer Rosa oss till mötes med öppna armar och hälsar oss glatt välkomna, men med en bekymrad blick.

– Var har ni varit, säger hon oroligt. Har ni kört vilse?

Vi var två timmar försenade, något som irriterade mig. Normalt kan man ställa klockor efter mig, men nu hade oron i

den inre klockan sackat efter. Jag ursäktade mig med att berätta att vi stannat för att proviantera inför den weekend vi skulle spendera tillsammans med henne.

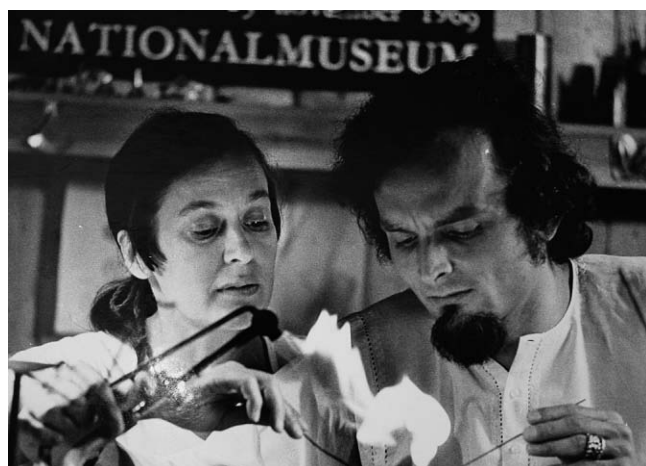
– Nu måste ni vara hungriga, fortsätter Rosa, jag har en köttgryta på spisen och bordet är dukat. Hon går arm i arm med Maja upp till huset med mig och Rosario i släptåg bärande kameror och ljudutrustning.

Lady Rosa Taikon, "still going strong" fyllde 80 år i slutet på juli. Vi ville gratta henne i förtid, för själv skulle hon fira sin högtidsdag på Gotland med sin syster Katarina Taikons familj.

Under tre dagar fick vi möjligheten att vara tillsammans, dels för att i

förtid fira Rosas födelsedag och dels för att göra en efterlängtat videodokumentär, där hon berättar om sitt och sin syster Katarina Taikons liv som aktivister. Vi blev även guidade i den parkliknade trädgården och naturligtvis även guidade i silversmidets underbara värld.

Rosa kom tillsammans med sin man, Österrikaren Bernt Janusch, till Flor i början av sjuttioalet. Paret hade funderat på att fly storstadsjaktet och letade därför en plats med lugn och ro. Bernt hade sett

en annons i en tidning, att det fanns ett gammalt skolhus till salu i Flor, var det nu kunde ligga. De upptäckte att Flor låg i Härjedalen och snart befanns de sig utanför det gamla skolhuset som de genast föll för. Med det var många om och innan de fick köpa huset.

– Vi gick upp till kommunen och bad att få köpa skolhuset. Vi fick inget definitivt svar utan det skulle komma senare, så vi for hem, berättar Rosa. Kommunen i sin tur skickade ett par gubbar till Tyresö för att göra en undersökning på mig och Bernt. Vi var tydligen suspekta. Hit kommer en zigenerska och en utlänning. Det verkade som om det var för mycket för kommunen. Men när gubbarna kom in i vår ateljé i Tyresö och fick se affischen från vår utställning på nationalmuseet, då fattade de vilka vi var och såg oss nu som ett reklamobjekt. Sedan vi flyttat hit har vi varit en av reklampelarna i Härjedalen.

I början var det kärvt, grannar och befolkningen hade sina fördomar, men när de senare såg att vi var ensamma och inte en större samling romer så var de inget mer med det.

Vi träffas och fikar med varandra och

gransämjan är god.

Svågrarna Amelin och Exet

När vi kommer in i hallen ser vi ett helt galleri med tavlor. Där finns bland annat en tavla av Albin Amelin som heter "Zigenarkvinnan" och en av Exet Eriksson.

Rosa berättar att hon har suttit modell för de bägge svågrarna Exet Eriksson och Albin Amelin. 1954 satt Rosa modell för Amelin när han målade tavlan "zigenarkvinna" som hon själv numera har i sin ägo.

– Kan du tänka dig hur mycket jag fick betalt för sittningen? Andra som satt modell på akademien fick två och femtio i timmen, men jag fick hela 25 kronor i timmen, kan du tänka dig vilken förmögenhet.

När vi kommer in i ateljén ser vi att det har varit en skolsal, högt i taket och med stora fönster. Bernt och Rosa har sparat den delen med upphöjningen i gol-

vet där skolans lärare satt för att på ett naturligt sätt dela av ateljén för ett kontor och mottagningshörna för gäster och kunder.

– Vi har byggt om hela huset från grunden och upp till vinden. Bernt var en duktig och noga arkitekt, berättar Rosa. Det var mycket jobb, och nu kan jag inte tänka mig att sälja huset för pengar. Huset är en del av min själ och här finns allt utrymme jag behöver.

Tiden går fort och Maja dukar kvällskaffe.

– Nej men hur kunde ni veta att jag älskar den här sortens chokladtårta utbrister Rosa. Den här tårten får jag bara i Stockholm.

Vi sitter in på småtimmarna och berättar om gamla tider och snart är det dags att knyta sig och vila några timmar inför morgondagens arbete.

På dagarna berättade Rosa om silversmidet och sitt sociala arbete under 60-talet och på kvällarna kom vi osökt in på livet som barn och hur hon och hennes syskon hade levt i lägren. Hur lycklig hon var då hon för första gången tvättade sin stortvätt i en tvättstuga, med obegränsat rinnande varmt och kallt vatten från en kran i väggen.

Hon berättar om sin pappa Johan, som först gifte sig med ryskan Maša, sedan med Agda -som blev mamma till Rosa och Katarina och Paul och Paulina - och sista frun Signe - som Katarina kallar för Tanten i sina Katitziböcker - som plötsligt dog i galopperande lungsot. Rosa blev ensam och fick åter agera mor till sina yngre syskon. Hon berättar om när hennes älskade bror Paul blir mördad av en rasist. Vi talar om den politiska kampen. Vi skojar om att hon ofta blir så arg att hon går i taket när hon hör talas om orättvisor. Det har skett så ofta under åren att jag är förvånad över att hon inte ständigt bär skyddshjälm.

Mellan förflyttningarna med kameran passade Maja och Rosa på att lösa veckans korsord.

Kontoret på fickan

– Många tror att vi konstnärer har kontor på fickan, men låt mig visa dig vad som stjälar en stor del av min tid. Jag har

Kontoret är inte på fickan.

dubbel bokföring där jag för in inkomster och utgifter och det måste stämma på slutet. Heter man Taikon måste man vara dubbelt så ärlig, helst ska det stå på ryggen "jag är hel och ren och jag stjäla inga höns" skojar Rosa.

Rosa har en outtröttlig energi och många järn i elden. Hon bli aldrig ledsen eller sur om någon ringer och vill ha information om romer eller vill ha svar på en dum fråga mellan lödningar eller då hon får gå ifrån sin tråddragarmaskin för att svara. Telefonen ringer igen och jag ser att nu har Rosa svårt att lyfta luren. Axeln är utsliten. Det är högst förståeligt då hon handskas med tunga verktyg av gediget stål. En faff som man formar silverplåten på, kan väga mellan fem och tio kilo.

Fyrtio års hamrande och pickande sätter

sina spår i dubbel bemärkelse. Spåret av en utsliten axel och spåret av ett fyrtioårigt skapande av silversmycken, inspirerade av en tusenårig indisk konst, konsten att arbeta med fili-grantekniken.

– Först så sätter jag den fyrkantiga, tre

millimeter tjocka silvertråden i skruvstället. Sedan fäster jag den andra änden i chucken på en vanlig handdriven drillborr. Här gäller det att vara försiktig. Snurrar jag den för hårt kan tråden gå av. Tråden blir ju tunnare och tunnare ju mer jag tvinnar den. När jag sedan är klar måste jag glödga den för att få ut alla spänningar ur materialet och då blir den mjuk och formbar. Det är den tråden jag sedan fäster på smycket.

I sitt skapande använder Rosa granalerna. Det är små, små silverkuler som hon dekorerar smycken med. Granalerna kan vara så små att två granalerna får plats på ett knappnålshuvud. Med stort tålamod löder hon fast de små silverkornen på armbandet som hon just håller på med.

Mitt framför ögonen har Rosa skapat grunden för ett silverarmband som kommer att dekoreras ytterligare med tvinnade trådar och små korn av silver.

Rosa Taikon är född i Tibro i Skaraborgs län för åttio år sedan, närmare bestämt den 30 juli 1926. Som barn fick Rosa och hennes syster Katarina börja i sommarskolan i tre veckor, sedan var det dags att flytta. Men de hann lära sig så pass mycket som sitt ABC. Det tog många år innan hon som

vuxen kunde börja studera. Trots det kommer hon in på konstfack och efter fem år är hon färdig med sina studier. Under studietiden importerar Rosa böner som hon färgar i olika kulörer. Hon gör sedan hals- och armband som hon säljer till NK i Stockholm, allt för att dryga ut den skrala studentkassan.

Nu håller Rosa på att skriva en bok om sitt liv. Den kommer att handla om henne och hennes syskons barndom, om hennes och Katarinas sociala arbete, om kampen för rätten till bostad och skola och om hennes långa yrkeskarriär som silversmed.

I boken berättar hon ingående om hur hon och Katarina kom i kontakt med teater och film. Hon och hennes syster Katarina har arbetat med de stora skådespelarna. Kontrasterna i rollerna har varit många, en gång var Rosa flygvärdinna en annan gång en sköndansande zigenarflicka. Hon är även med i filmen Singoalla samtidigt som hon blir Tusensköna på Nalen, och så vidare.

Det kommer att bli en spännande läsning med många bilder. För Rosa berättar inget som inte går att verifiera med fakta. Det återstår ett par kapitler. Tyvärr har Rosa inte funnit något förlag som vill ge ut boken. Jag föreslog Bonnier.

– Jag har försökt med dem, men de vill inte ge ut den. Fast det är klart så mycket som jag har kritiserat dem genom åren. De har ju varit med och spridit fördomar

om oss romer i sina uppslagsverk.

Jag menar då att Bonnier borde visa framfötterna och låta trycka boken just därför att de har spridit dessa fördomar. Rosa misströstar inte.

– Snart finner jag något förlag som nappar på boken, säger hon och skrattar med ett smittande leende.

Det som mest bekymrar Rosa är att det inte finns några romska ungdomar som har intresse för silverarbete.

– Jag hade gärna sett att det fanns någon som kunde ta över efter mig. Eftersom jag inte har några egna barn ser jag gärna att någon av Katarinas barn och barnbarn skulle intressera sig för yrket. Min syster Paulinas son, Stefan Paul, arbetar med konst i silver, sten och trä. Han är även en duktig poet berättar Rosa.

Vårt besök närmar sig sitt slut. När vi lastar in utrustningen i husbilen hjälper

Rosa till, hon blir nostalgisk och vill ut på vägarna igen.

– Jag kör och du hänger väl med Maja?

Kom snart igen säger en trött Rosa Taikon som har ställt upp för vår filmkamera i tre dagar och lika många sena berättar kvällar.

Vi tar en sista bild på Rosa under hennes favoritträd. Där kan hon luta sig mot stammen och njuta av skuggan och utsikten mot den stora sjön som ligger på andra sidan vägen.

Vi gratrar Rosa Taikon i efterskott på

sin 80 årsdag! Vi tackar för en oförglömlig weekend. En världsberömd romsk konstnärinna, med över 400 utställningar bakom sig, en eftertraktad föredragshållare och framför allt en kärleksfull moster, som fortfarande håller stilen.

Rosa Taikon

Firar sin 80-årsdag på Gotland

Sångaren Hans Caldaras har varit på födelsedagskalas på Gotland hos Rosa Taikon. – För mig är hon ständigt den unga tjejen med en enorm livsaptit och full av skaparkraft.

Text och foto: Hans Caldaras

Tänka sig att min kära vän Rosa Taikon har hunnit fylla 80 år. För mig är hon ständigt den unga tjejen med en enorm livsaptit och full av skaparkraft. När vi ses så fylls jag av

värme och glädje. Man kan inte undgå att smittas av hennes charm och humor.

I slutet av juli blev jag inbjuden till hennes födelsedagsfirande på Gotland under några dagar, där Angelika, hennes syster Katarinas dotter, med familj har sitt sommarställe. Rosa har varit min trogna vän sedan mitten av sextiotalet, men redan som liten visste jag vem systarna Taikon var. Min mor Maria, som var kusin med Rosa, Paulina och Katarina, berättade ofta med stor empati för min bror Kenneth och mig om dem och deras svåra barndom.

Rosa blir serverad av systerdottern, Anglika Ström.

På födelsedagsmorgonen överraskade vi Rosa med sång, kramar och presenter, som hon fick på sängkanten. Rosa, som har ett varmt hjärta, kunde inte hålla tillbaka tårarna. Hon är en människa med stort behov av social samvaro, men trots det lyckas hon leva ensam på landsbygden och trotsa tystnaden. Men ensamheten är för henne inga problem, snarare tvärt om. Hon är sysselsatt dagarna i ända. Konstsmidet och hennes genuina engagemang i rättvisefrågor upptar all hennes tid. Nästan dagligen får hon besök av folk som kommer från när och fjärran för att beskåda hennes silverarbeten. Men trots allt arbete med sociala frågor, vernissager och ett intensivt silverskapande har hon ändå lyckats med att skriva sin självbiografi på flera hundra sidor, som jag hoppas något förlag gör klokt nog att publicera.

Hennes livshistoria och erfarenheter är en viktig del av svensk historia som inte får gå förlorad.

Som alltid när Rosa och jag träffas, pratar vi i mun på varandra och kivas lite grand. Tiden går fort och mötet blir intensivt och sprudlande. I samband med firandet av hennes högtid hann vi bland annat beskåda Fårö och Ingemar Bergmans gård, fast på avstånd förstås.

Rosa, som har en självvirkad ådra, kunde inte låta bli att säga: "Ska vi knacka på och fråga om han har lust och bjuda oss på en kopp kaffe, men han kanske inte gillar gamla kärringar".

Senare på dagen fick vi besök av vår trogne vän Thomas Hammarberg, som också har sitt sommarställe på Gotland. Jag hade ringt upp honom och talat om att Rosa fyllde år och undrade om han ville överraska henne med ett besök, vilket han gladdes åt att få göra. Thomas har nyligen tillträtt en tjänst som EU-kommissionär i Strasbourg som varar fram till år 2012. Hans uppgift är att övervaka rättvisefrågor i Europa och att först och främst försöka motverka rasism och diskriminering i Europa, inte minst i Östeuropa. En svår uppgift, men han är rätt man på rätt plats. Jag är säker på att han kommer lyckas lösa många viktiga frågor, framförallt den hårda diskriminer-

ingen av romer överallt i Europa.

Rosa sken som en sol när hon fick se Thomas och mötet blev hjärtligt som vanligt. Tyvärr kunde han inte närvara vid festmiddagen. Senare på kvällen samlades vi, de närmaste och hennes vänner, vid det dukade långbordet ute i trädgården. Festmåltiden, som bestod av olika läckerheter, hade Angelika och hennes halvsyster Jenny tillagat. Rosa njöt av att ha några av sina kära omkring sig och fick oss alla att skratta gott åt hennes självvirkade och skämt. "Nog är tanten gammal, men än bankar hjärtat hennes och ni får nog dras med kärringen länge till."

Rosa fick besök av sin vän Thomas Hammarberg.

Romska barn i skolan

Nyligen doktorerade Christina Rodell Olgac på sin avhandling Den romska minoriteten i majoritetssamhällets skola - Från hot till möjlighet.

Text: Gunilla Lundgren

Boken innehåller nio faktsäckade kapitel med både historiskt och aktuellt innehåll. Den redogör bl.a. för forskning i och utanför Sverige, den tar upp flerspråkighet, samarbete mellan hem och skola, diskriminering, makt och förtryck. I boken ingår även texter ur tre självbiografier skrivna av romer: Katarina Taikons Zigenerska (1963), Monica Caldaras Jävla zigenarunge (1973) och Hans Caldaras I betraktarens ögon (2002).

Christina Rodell Olgac hänvisar till flera forskningsrapporter som påvisar att skolan systematiskt diskriminerar minoritetselever. Skolans innehåll, böcker och prov utgår från majoritetssamhällets och medelklassens språk och kultur. Det är vanligt att om en minoritetselev misslyckas skuldbeläggs man eleven istället för skolan och utbildningssystemet.

Boken innehåller även många intervjuer. Vid ett av intervjutillfällena säger en romsk pedagog till Christina Rodell Olgac. "Hoppas att du skriver sanningen." Denna förhoppning leder till intressanta frågeställningar: Vad är sanning och vad är lögn? Finns det en absolut sanning som är giltig för alla? Alla romer tycker inte likadant, lika lite som finnar eller svenskar, variationerna är stora, betonar Christina Rodell Olgac.

Flera romer som intervjuas ifrågasätter hur Christina Rodell Olgac, som själv inte är rom, kan skriva om romer. De uttrycker sin misstro och anser att romer själva borde forska och skriva. Christina Rodell Olgac håller med om att både inom och utanför den akademiska värld-

den finns många texter om romer som är ovanligt starkt präglade av den tid de skrivits i. Mycket är rena påhitt och upprepningar av stereotyper. Själv är Rodell Olgac ödmjuk i sin roll som forskare.

Genom hela boken märks hur engagerad och kunnig hon är i sitt ämne. Hon har en bakgrund som lärare i Rinkeby och hon är själv flerspråkig.

Vad har då hänt i skolan sedan romerna erkänts som nationell minoritet år 2000?

Romska barns skolfrånvaro är stor och många av de intervjuade romerna anser att romska skolbarn särbehandlas på ett negativt sätt. Bristen på modersmålslära-re och läromedel är stor. Enligt skolverkets senaste statistik (2005) är det bara 25 % av de elever som är berättigade till undervisning i romani som deltar. Detta kan jämföras med att i samiska deltar 63 % av dem som är berättigade. Flera av de intervjuade uttrycker ändå att en ny och mer positiv inställning till skolan har börjat växa fram. De flesta, både romer och icke-romer, anser att skola och utbildning i dag utgör en möjlighet för romer att ta makten över sina egna liv. Men då måste även skolan förändras i grunden.

I den gällande läroplanen står redan att skolan ska sträva efter att varje elev har kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. Flera forskare hävdar att i dag är ett interkulturellt förhållningssätt nödvändigt. Det innebär att majoriteten börjar iaktta sig

själv och är villig att lyssna till minoriteten.

För mig, som arbetat både som lärare och författare i samarbete med flerspråkiga barn och vuxna, har det varit mycket tankeväckande och lärorik att läsa hennes avhandling. Genom att ta exempel från andra minoriteter och andra länder problematiserar Rodell Olgac många invanda begrepp och får läsaren att genomskåda egna stereotyper. Ett ord som t ex granskas är minoritet. Många av oss associerar nog det ordet till "maktlös". Men så är det inte alltid, t.ex. under apartheidregimen i Sydafrika var det den "vita" minoriteten som dominerade och förtryckte den "svarta" majoriteten.

Slutligen kan jag bara hoppas att myndigheter, politiker, skolledare, pedagoger, studeranden och föräldrar kommer studera den här avhandlingen – och låta sig påverkas till handling.

Christina Rodell Olgac med sin avhandling *Den romska minoriteten i majoritetssamhällets skola - Från hot till möjlighet*.

Gamla kära bilder berättar

Kära läsare av Gamla kära bilder berättar. Återigen tittar vi in i Freds bildarkiv med bilder tagna av den svenske zigenarmissionären Rigo Lajos. Rigo fick sitt namn av min farfar Johan Dimitri Taikon som tyckte att hans namn Otto Berglund, inte lät tillräckligt romskt. Han reste ett flertal gånger över atlanten till Amerika under ett tidigt fyrtial. Den här gången besökte han romerna i New York i stadsdelen Bronx.

Kontrasterna var stora i romernas boende. Bodde man i det invandrantäta Bronx, kanske man inte hade det så gott ställt och var kanske relativt nyinvandrad. Familjerna där fick ofta överta gamla affärslokaler som de inredde så fler kunde bo under samma tak. Många av de romer som bott en längre tid i landet bodde på Manhattan, en annan av New Yorks fem stadsdelar. De hade hunnit skaffa sig bättre bostäder som framgår av bildena.

Frälsningsverksamheten bland romerna i Amerika hade pågått några år och American Christian Gypsy Society hade bildats. Där fanns en kvinna som hette Martha Gronskey som arbetande på frivillig basis för den kyrkliga verksamheten i New York. Martha var en god kvinna som ägnade sin tid åt Gud och romska barn på sin ålders höst.

Under sina besök hos romerna i deras hem, såg Martha att de romska barnen och många vuxna inte kunde läsa. Kunde man inte läsa var det svårt att följa med i de bibliska texterna. Därför besökte Martha och Lajos ofta romerna för att läsa guds ord för barnen, som intresserat lyssnade. Martha lärde många romer att läsa i sina hem. Hon hade ofta med sig sitt staffli med en griffeltavla när hon var på besök. Martha tog även med sig barnen på utflykt och ställde lika ofta till med en små fester för dem.

Blomkåsplättar

Lätt sommar lunch

Det här behövs till ca 6 personer.

1 stort Blomkålshuvud
 3 st. Ägg
 1 dl. Mjöl
 1 dl. Mjöl
 50 gram Margarin
 Riven parmesanost, salt och peppar efter smak.

Gör så här:

Dela blomkålen i små buketter och skölj noga. Koka blomkålen i en stor kastrull med saltat vatten i ca 15 minuter. Häll av vattnet och mosa blomkålen med en gaffel. Knäck i de tre äggen i moset och rör om, häll sedan i mjölken och mjölet och rör om så det inte blir klumpar. Riv sedan ner parmesanost, salta och peppra (efter smak). Klicka ut små plättar i en varm stekpanna, stek plättarna tills de blir gyllenbruna på båda sidorna.

Plättarna smakar gott till korv eller bacon.

Smaklig måltid!

Blíni pe Šax krétco

Gadó trobúl ca 6 ženénge

1 baró Šax krétco

3 st. Parnoré

1 dl. Aro

1 dl. Thud

50 gr Margarína

Rangló Parmesanosko čirál. lon thai pipéri

Ker Gadeà:

Phag o šax krétco ande tsiné kotorá thai xaláv mištó čiráv o šax krétco 15 minutsi ande jekh barí tigája londó pajésa. Šor avri o paj ličar o šax krétco jekh furkása.

Hamisár andré le parnoré, maj šor andré o thud thaj o aró. Hamisár mištó. Rande o čirál, maj tho lon thaj pipéri te trobúl. Pher jekh roj le xuméroša, thaj pek o xumér ande jekh tipsía te len le blini šukár farba pe li-duj rigá

Le blíni xalpe peké gojénsa, vaj thuvlardó masésa. (bacon)

Xan pe sastimáste!

Avsändare

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

B**Porto
Betalt**

ETT STOCKHOLM FÖR ALLA

foto: Anita Johansson

Stockholm är en mångkulturell stad. Romerna har varit en del av Stockholms befolkning sedan 1500-talet och är en självklar del av stadens historia.

Det är en grundläggande mänsklig rättighet att inte utsättas för diskriminerande eller kränkande behandling på grund av etnicitet, kön, religion eller sexuell läggning.

Vänsterpartiet arbetar för nolltolerans mot diskriminering, i arbetslivet, bostadskön, i skolan och på krogen. Skattepengar ska inte gå till företag som diskriminerar. Därför har vänsterpartiet i Stockholm medverkat till att införa Europas hårdaste regler mot diskriminering. Vänsterpartiet har bland annat drivit igenom att krogar som diskriminerar inte ska få servera alkohol. Varje krogägare som fälls för diskriminering ska förlora sitt utskänkningstillstånd.

TIPS 4 AV 15:

**MED DEN HÄR KAN DU
STOPPA DISKRIMINERING**

**ETT TIPS FRÅN VÄNSTERPARTIET I
STOCKHOLMS STAD**

Men mer kan göras. Vi i Vänsterpartiet ser att romerna är oerhört utsatta och vi tänker fortsätta kämpa tillsammans med romerna för lika rättigheter och respekt, mot diskriminering och rasism. Vi ska stödja alla minoriteters kultur då det är en del av vår stad. Som ett led i detta tänker vi fortsätta stödja det romiska kulturcentret i Gubbängen.

Tillsammans bygger vi en rättvis och modern stad för alla.

Ann-Margarethe Livh, vänsterpartiet Stockholms stad